

Сторона захисту також у разі необхідності має право заявити клопотання про залучення перекладача (ч. 3 ст. 224 КПК України). Це можливо, якщо обвинувачений не володіє державною мовою або має фізичні вади (німі, глухі, сліпі тощо), у таких випадках суд залучає перекладача (сурдоперекладача). Ненадання обвинуваченому перекладача (сурдоперекладача) ЄСПЛ вважає порушенням права на захист та підставою для скасування судового рішення.

Всі клопотання повинні негайно вирішуватися судом в залі судового засідання. Кожне клопотання вирішується окремою ухвалою суду та заноситься до журналу судового засідання. Якщо клопотання є складним, то суд може виносити рішення у письмовому вигляді у нарадчій кімнаті.

За відсутності клопотань або після вирішення клопотань, якщо вони були подані, суд постановляє ухвалу про закінчення з'ясування обставин та перевірки їх доказами і переходить до судових дебатів.

Список бібліографічних посилань: 1. Александров А. С., Гришін С. П., Зейкан Я. П. Перехресний допит у суді: навч.-практ. посіб. Київ: Алерта, 2014. 528 с. 2. Андрусів В. Г. Участь адвоката-захисника в суді першої інстанції у кримінальному процесі України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2010. 19 с. 3. Грошевой Ю. М. Сущность судебных решений в советском уголовном процессе: монография. Харьков: Вища шк., 1979. 144 с. 4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: від 4 листоп. 1950 р. *Офіційний вісник України*. 1998. № 13. С. 270. 5. Конин В. В. Процессуальные и тактические аспекты деятельности защитника в состязательном процессе: монография. М.: Юрлитинформ, 2009. 200 с. 6. Корчева Т. В. Проблемы діяльності захисника у досудовому провадженні та в суді першої інстанції: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Харків, 2006. 20 с. 7. Кримінальний процесуальний кодекс України: наук.-практ. комент.: у 2 т. Т. 2 / за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. Харків: Право, 2012. 664 с. 8. Машовец А., Конєва С. Допросы в судебном следствии по уголовному делу. *Уголовное право*. 2013. № 2. С. 104–109. 9. Михеенкова М. А. Благоприятствование защите (favor defensionis) и его проявление в современном уголовном процессе: монография. М.: Юрлитинформ, 2014. 232 с. 10. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права: від 16 груд. 1966 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043 (дата звернення: 03.10.2017). 11. Попелюшко В. О. Судовий розгляд кримінальної справи: навч. посіб. Острог, 2003. 196 с. 12. Рагулин А. В. Процессуальные и тактические аспекты деятельности адвоката-защитника в уголовном судопроизводстве: монография. М.: Юрлитинформ, 2011. 392 с. 13. Римський статут Міжнародного кримінального суду: від 17 лип. 1998 р. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588 (дата звернення: 03.10.2017). 14. Рівлін А. Л. Завдання адвоката в суді першої інстанції в кримінальній справі: для починаючих адвокатів / під ред. М. Ф. Бабченко. Київ: МЮ УССР, 1946. 40 с. 15. Трофименко В. М. Кримінально-процесуальні гарантії особистості в стадії судового розгляду: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Харків, 2000. 226 с. 16. Шепітько В. Ю. Криміналістика: підручник. Київ: Ін Юре, 2010. 496 с.

Одержано 07.10.2017

УДК 343.13

Ігор Петрович ЗІНЬКОВСЬКИЙ,
аспірант кафедри кримінального процесу
Національного університету
«Одеська юридична академія»

ЗМІНА ІСТОТНИХ УМОВ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ У ДОСУДОВОМУ РОЗСЛІДУВАННІ: ПИТАННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ

Слідчий уповноважений за погодженням з прокурором звернутися до слідчого судді із клопотанням про зміну запобіжного заходу, в тому числі про скасування, зміну або

покладення додаткових обов'язків, передбачених частиною п'ятою статті 194 КПК, чи про зміну способу їх виконання (ч. 1 ст. 200 КПК). Проте, у практичній діяльності виникають питання, яке клопотання скласти у ситуаціях, коли, наприклад, необхідно змінити адресу житла, яке заборонено залишати при застосуванні домашнього арешту, вид домашнього арешту. У літературі вказується, що при зміні часу перебування вдома під час домашнього арешту, слід вирішувати питання про зміну способу виконання додаткових обов'язків [1, с. 224–225], із чим погодитися складно. Час домашнього арешту та його місце не відносяться до додаткових обов'язків, передбачених ч. 5 ст. 194 КПК; але розглядати ці питання у межах зміни запобіжного заходу теж неправильно, адже сам по собі запобіжний захід не змінюється, а змінюються умови його застосування. Наприклад, слідчим суддею було розглянуто клопотання ОСОБА_1 про зміну місця перебування під домашнім арештом (хоча і для сторони захисту не передбачено право заявляти саме такі клопотання), було заслухано думку прокурора, який заперечив проти даного клопотання, перевірено матеріали клопотання та акт обстеження квартири, у результаті чого суд прийшов до висновку, що клопотання підлягає задоволенню, оскільки квартира АДРЕСА_2 не придатна для перебування під домашнім арештом та проживання [2]. Інший приклад. Розглянувши клопотання слідчого в ОВС першого слідчого відділу прокуратури Донецької області ОСОБА_3, про продовження строку дії запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту, заслухавши сторону захисту, а саме: підозрювана ОСОБА_4 у судовому засіданні не заперечувала проти клопотання, просила змінити час перебування вдома не з 18.30 годин, а з 20.00, оскільки змінився світовий день; захисник не заперечувала проти клопотання, просила змінити час перебування вдома підозрюваної, оскільки вона має домашнє господарство, город та для його оброблення потрібен час; слідчий суддя продовжив запобіжний захід у вигляді домашнього арешту в межах строку досудового розслідування, при цьому він прийшов до висновку щодо зазначення часу перебування підозрюваної вдома у період з 20.00. до 7.30 годин, враховуючі її намір працевлаштуватися та необхідності ведення господарства [3]. Крім того, як зазначається, неврегульованим у КПК України залишається питання, коли виникає необхідність збільшення розміру застави, яка визначена у разі застосування тримання під вартою. Прикладом такої ситуації є досудове розслідування злочину, передбаченого ч. 2 ст. 307 КК України. Так, щодо трьох підозрюваних судом було обрано запобіжний захід у вигляді тримання під вартою і визначено розмір застави (одному – 500 тис. гривень, двом іншим – по 100 тис. гривень). Однак коли було встановлено і доведено таку кваліфікуючу ознаку, як вчинення злочину організованою групою (ч. 3 ст. 307 КК України), то виникла необхідність ініціювати зміни розміру застави для забезпечення виконання завдань кримінального провадження. При цьому у КПК України передбачено випадок лише зміни одного запобіжного заходу на інший [4, с. 24].

Таким чином, наведені практичні приклади свідчать про практичну важливість унормування не тільки процедури зміни запобіжного заходу, процедури скасування, зміни або покладення додаткових обов'язків, а й процедури зміни істотних умов застосування запобіжного заходу, зокрема, місця і часу домашнього арешту, розміру застави.

Аналогічний механізм можна застосувати при зміні поручителя. Як зазначає В. А. Завтур, як наслідок відмови від поруки закон передбачає лише зміну запобіжного заходу, а не поручителя [5, с. 59]; у разі виникнення обставин, що виключають подальшу участь поручителя або поруки в цілому, поручитель має сповістити про це слідчого або прокурора, надавши відповідні докази, які в подальшому звернуться із клопотанням до слідчого судді і нестимуть тягар доказування необхідності зміни запобіжного заходу у судово-контрольному провадженні [5, с. 60]. Разом з тим, уявляється можливим диференціювати наслідки відмови від поручительства залежно від кількості поручителів та причин відмови від виконання зобов'язань. Адже, якщо поручитель один, то його відмова від виконання зобов'язань, зокрема, з причини неможливості здійснити позитивний вплив на поведінку підозрюваного, однозначно має тягнути ініціацію питання щодо зміни запобіжного заходу. Що стосується ситуацій, коли поручитель один в він відмовився від виконання зобов'язань з інших причин, не пов'язаних із негативною поведінкою підозрюваного, або поручителів два або більше, і відмовився від виконання зобов'язань лише один, то також можливо застосувати механізм зміни істотних умов застосування запобіжного заходу, а саме замінити лише поручителя.

Тому з метою унормування питання зміни істотних умов застосування запобіжного заходу, пропонуємо ч. 1 ст. 200 КПК після слів «про зміну запобіжного заходу» доповнити словами: «зміну істотних умов застосування домашнього арешту, розміру застави, заміну поручителя».

Список бібліографічних посилань: 1. Мироненко О. В. Зміна запобіжних заходів у досудовому провадженні: проблеми й недоліки процесуального порядку. *Право і суспільство*. 2014. № 6.2 (3). С. 223–229. 2. Ухвала слідчого судді Галицького районного суду м. Львова від 26 берез. 2013 р., спр. № 461/3280/13-к // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/45508235> (дата звернення: 27.09.2017). 3. Ухвала слідчого судді Жовтневого районного суду м. Маріуполя Донецької області від 14 квіт. 2017 р., спр. № 263/4944/17 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/65989893> (дата звернення: 27.09.2017). 4. Татаров О. Ю. Деякі питання застосування заходів забезпечення кримінального провадження за новим КПК України // Впровадження нового Кримінального процесуального кодексу України в правоохоронну діяльність та навчальний процес: досвід та шляхи удосконалення: матеріали наук.-практ. конф. (м. Харків, 5 квіт. 2013 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2013. С. 20–25. 5. Завтур В. А. Поручитель як суб'єкт доказування: визначення процесуальних можливостей // Теорія та практика кримінального процесуального доказування: матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Івано-Франківськ, 24 берез. 2017 р.). Івано-Франківськ, 2017. С. 58–60.

Одержано 03.10.2017

УДК 343.1

Ельчін Фирдовси огли ІСКЕНДЕРОВ,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри організації
судових та правоохоронних органів
Національного університету
«Одеська юридична академія»

ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ СТАТУС ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ДОКАЗУВАННІ

Кримінальне процесуальне доказування як нерозривна єдність пізнавально-практичної та розумової діяльності здійснюється уповноваженими суб'єктами. Глава 4 чинного Кримінального процесуального кодексу України [1], яка закріплює загальні засади здійснення доказування у кримінальному провадженні, не містить окремої статті, яка б чітко визначала поняття суб'єктів кримінального процесуального доказування та їх перелік. У той же час, результати проведеного аналізу глави 4 КПК України та інших положень КПК України, а також матеріалів правозастосовної практики дають підстави зробити висновок, одним із ключових суб'єктів отримання доказів у кримінальному провадженні є оперативні підрозділи.

Варто зазначити, що вітчизняний законодавець досить обмежено підійшов до визначення процесуального статусу оперативних підрозділів у кримінальному процесуальному доказуванні. Так, відповідно до ст. 41 КПК України оперативні підрозділи органів Національної поліції, органів безпеки, Національного антикорупційного бюро України, Державного бюро розслідувань, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового і митного законодавства, органів Державної кримінально-виконавчої служби України, органів Державної прикордонної служби України здійснюють слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії в кримінальному провадженні за письмовим дорученням слідчого, прокурора, а підрозділ детективів, оперативно-технічний підрозділ та підрозділ внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України – за письмовим дорученням детектива або прокурора Спеціалізованої антикорупційної прокуратури. При цьому під час виконання доручень слідчого, прокурора співробітник оперативного